

VIERDE WERELDBLAD

PB-PP1B-16019
BELGIE(N)-BELGIQUE

ATD = All Together for Dignity / Agir Tous pour la Dignité / **Samen voor waardigheid**
www.atd-vierdewereld.be / Nr. 218 / maart 2022 / Verschijnt vier maal per jaar

04 Van digibetisme naar vrijheid

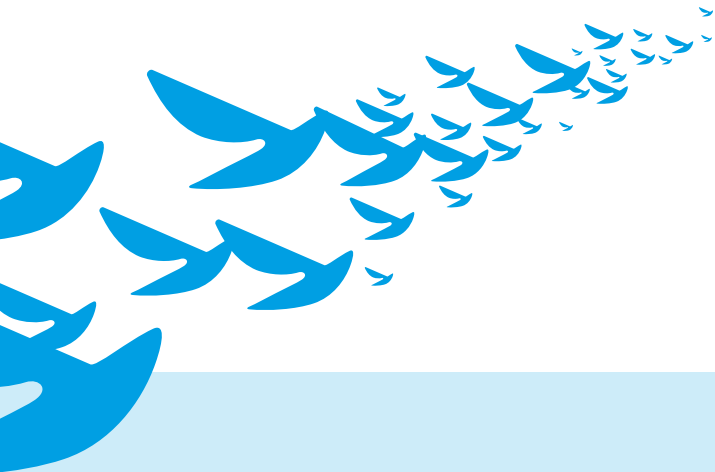

06 'Als je een zaadje plant, wordt de hoop herboren'

09 'Een rechtvaardige klimaattransitie is mogelijk'

VIERDE WERELDBLAD

Uitgave van de Beweging
ATD Vierde Wereld
Victor Jacobslaan 12
1040 Brussel
(02) 650.08.70
contact@atd-vierdewereld.be
www.atd-vierdewereld.be
Internationaal: **www.atd-fourthworld.org**
Over de stichter: **www.joseph-wresinski.org/nl**
facebook.com/ATDVla

Verantwoordelijk uitgever:

Marijke Decuyper
Victor Jacobslaan 12
1040 Brussel
Foto's: ATD Vierde Wereld, tenzij anders vermeld.
Coverfoto: ATD Quart Monde, François Phliponeau 2008

Voor giften van 40 euro of meer per jaar ontvangt u een fiscaal attest.

IBAN: BE89 0000 7453 3685
BIC: BPOTBEB1

U kan ATD Vierde Wereld
ook opnemen in uw testament.
Meer info hierover vindt u
op onze website.

Rechtzetting: Het artikel 'Verhalen openen deuren
naar wat we niet kennen' in het Vierde Wereldblad van
december 2021 was niet de laatste versie van het artikel.
Je vindt de correcte versie terug op onze website.

GRAPHIUS

EDITO

Ik ben het eens met Rutger Bregman als hij beweert dat de meeste mensen deugen. Tegelijkertijd moeten we toegeven dat veel van de systemen waarin we als deugdzame mensen functioneren, niet deugen. Het vermogen van de allerrijksten is tijdens twee jaar pandemie fors toegenomen. Ze hebben niet harder gewerkt dan voordien. Ze *zagen* hun geld groeien. Dat staat in een rapport van Oxfam, met als titel 'Ongelijkheid doodt'.

Gedurende diezelfde twee jaar hebben mensen in armoede hard gewerkt aan een nieuw rapport van het Steunpunt tot Bestrijding van Armoede, met als titel 'Solidariteit en armoede'. Dit rapport kaart eenzelfde problematiek aan, maar dan bekeken door de bril van mensen in armoede.

Die bril geeft ons ook nieuwe inzichten die nodig zijn om ons dichterbij een oplossing te brengen. Zo denk ik aan de passage in het tweejaarlijkse verslag over erfenissen. Daarin komen verschillende ervaringsdeskundigen tot de verrassende conclusie dat het soms beter is een erfenis te weigeren. Voor alle duidelijkheid, ze hebben het niet over het erven van een schuld. In het hoofdstuk 'Solidariteit en fiscaliteit' wordt opgemerkt dat "als mensen die een inkomen uit de bijstand ontvangen, iets erven, die erfenis in mindering gebracht wordt van hun leefloon. Zij zullen hun inkomen dus niet zien toenemen en moeten daarbij ook successierechten betalen. (...) Het is dan vaak beter deze erfenis te weigeren, om niet slechter te eindigen."

Als boerenzoon heb ik grond geërfd van mijn ouders. Ook ik zag de afgelopen jaren mijn rijkdom groeien door de stijgende grondprijzen. Kan ik er wat aan doen dat mijn ouders "goed voor ons gezorgd" hebben? Kan ik er wat aan doen dat de grondprijzen stijgen? Het is verleidelijk dit soort vragen te stellen, alsof ikzelf op geen enkele manier een verschil kan maken. Hoe het bijvoorbeeld wel kan, kon ik onlangs zien bij twee militanten toen ik hen een envelop bracht met hun vrijwilligersbijdrage. Zij hadden die van een partnerorganisatie gekregen voor het geven van een vorming. "Wij hebben dat niet nodig, ook al hebben we niet veel, dat is voor ATD," was hun reactie.

Dat is precies waar mensen in armoede ons de weg kunnen wijzen. Als geen ander weten zij hoe de bestaande onrechtvaardige systemen hun leven verminken en vernietigen. Als geen ander weten zij ook hoe solidariteit hierop het enige antwoord is. In het tweejaarlijkse verslag kan men lezen: "De deelnemers herinneren ons aan de 'uiteenlopende belangen' die erdoorheen lopen en de 'concurrentie' die op alle niveaus bestaat. Vanuit dit standpunt 'gaat spreken over solidariteit in tegen dit dominante mechanisme'".

Laten we dus vooral niet ophouden te spreken over solidariteit!

Guy Malfait

©Utsman Media

ONMOGELIJKE OPGAVE

Via een vriendin van mijn dochter leer ik Charles kennen. Die woonde vroeger in de Legeweg 200 in Brugge. Bij mensen die in Brugge wonen, gaat er onmiddellijk een belletje rinkelen. "Aha, de gevangenis".

Charles mocht de gevangenis vroeger verlaten op voorwaarde dat hij werk en een woning vond. Maar het precieze moment van de vrijlating zou door de strafrechter bepaald worden. Dat betekende in feite: een woning zoeken en hopelijk vinden, de huur beginnen te betalen en dan misschien vernemen dat de strafrechter maar een maand of twee later zal beslissen over een vrijlating.

Al vlug bleek dat een woning vinden onbegonnen werk was. Hoe moest hij de waarborg ophoesten? Tijdens zijn detentie werkte hij in de gevangenis. Daarmee verdiende hij 77 cent per uur. Dat zegt genoeg.

Af en toe mocht hij voor een dag de gevangenis verlaten. Hij schuimde dan immokantoren af, maar werd niet vriendelijk onthaald wanneer hij zijn adres opgaf. Helemaal onmogelijk werd het toen bleek dat hij zelf kon bellen, maar niet kon opgebeld worden. Zijn kansen om een woning te vinden vanuit de gevangenis waren dus zo goed als onbestaande. Zijn voorlopige invrijheidsstelling leek een utopie.

Gelukkig heeft hij ondertussen onderdak gevonden in een opvangtehuis. Hij vond een werkgever die hem de kans gaf om bij hem te werken. Zijn voorwaardelijke invrijheidsstelling was uiteindelijk toch geen verloren zaak.

Marijke Decuypere

▲ Julien aan het werk tijdens een workshop “fun met tablets” in Bossuit

VAN DIGIBETISME NAAR VRIJHEID

“Computers zijn geen spelletje. Hoe armer een kind, hoe meer we het moeten leren om er respectvol mee om te gaan. Want in de maatschappij die hij mee vorm zal geven, is de computer het instrument van zijn zelfbevestiging en de weg naar kennis. De computer zal van hem een vrij mens maken.” (JW, 1986)

Met deze quote gaf Joseph Wresinski in 1986 aan dat de toenemende digitalisering zowel een kans als een uitdaging kan zijn voor de allerarmsten. Als mensen in armoede niet betrokken worden bij deze overgang, kan digitalisering leiden tot uitsluiting. We spreken dan van digibetisme (naar analogie met analfabetisme) en de digitale kloof. Deze digitale kloof omvat drie dimensies, waaraan telkens andere vormen van ongelijkheid zijn verbonden.

Witte zones

Een eerste dimensie is de ongelijke toegang tot digitale instrumenten. Mensen in armoede hebben vaak alleen maar een smartphone of een tablet. Een militante vertelde ons dat ze zonder computer geen brief kan schrijven naar de rechtbank. En dat het een hele uitdaging is om een sollicitatiebrief op te maken met een smartphone. Soms zijn tweedehandse smartphones of tablets ook te verouderd voor de laatste updates en bepaalde apps.

De toegang tot internet is ook geen evidentie. Er zijn nog steeds problemen met netwerkdekking: de zogeheten ‘witte zones’ zijn gebieden waar de netwerksnelheid laag is (vooral in Wallonië). Een andere moeilijkheid is de omgang met wifi- en telefoonabonnementen. We kennen een militante die zich niet wil binden aan een vast abonnement. Zij koopt elke maand twee prepaidkaarten van 10 euro als haar budget het toelaat. Dit levert haar 4 GB op, terwijl bijna alle operatoren vandaag meer aanbieden voor dezelfde prijs. Op veel openbare plaatsen kan je gebruik maken van gratis wifi, maar dan moet je wel weten hoe je een wifibron selecteert op je smartphone.

Verder is er de uitdaging van multiconnectiviteit: weten hoe te wisselen tussen de verschillende aangesloten apparaten - telefoon, computer, printer, headset, camera, ID-kaartlezer, enz.

'Het is niets voor mij'

Een tweede dimensie is ongelijkheid wat betreft digitale vaardigheden. Een van onze leden nam nooit op wanneer we haar belden, maar ze belde ons wel altijd meteen terug. Blijkbaar wist ze niet hoe ze haar smartphone moest opnemen. Het komt er ook op aan de interacties met de software te begrijpen. Je moet begrijpen wat een applicatie is en hoe die gedownload wordt.

Een gebrek aan digitale vaardigheden komt vaak voort uit gebrek aan zelfvertrouwen en omgekeerd. We horen vaak: "Ik ben te dom om dit instrument te gebruiken" of "het is niets voor mij". Maar ook wie ervoor wil gaan, begint met een enorme achterstand door een gebrek aan talenkennis (lezen en schrijven, geconfronteerd worden met sites en programma's met een specifiek taalgebruik) en de massa informatie die moet worden verwerkt (gebruiksvoorwaarden, updates, kennisgevingen).

Essentiële diensten

Een derde dimensie is de ongelijkheid in het gebruik van essentiële diensten. 85% van Belgen gebruikt het internet dagelijks, in de eerste plaats voor online dienstverlening: e-banking, e-commerce... Maar 57% van de internetgebruikers met een laag opleidingsniveau hebben online nog nooit administratieve verrichtingen uitgevoerd. Een bijkomende moeilijkheid is het kritisch gebruik van instrumenten, of het nu gaat om de media, om sociale netwerken, phishing, enz. Het is soms moeilijk te zien of die sms van de bank of van de politie echt is of niet.

Enkele cijfers

- 10% van de Belgische bevolking heeft thuis geen internetverbinding
 - 30% van de gezinnen met een laag inkomen heeft problemen met het internet, tegenover 1% van de rijksten
 - 32% van de Belgen heeft slechts geringe digitale vaardigheden
 - 8% van de Belgen maakt geen gebruik van het internet
- = 40% van de bevolking bevindt zich in een situatie van digitale kwetsbaarheid**

Digibuddies

Ieder mens moet zich in staat voelen om met dit soort problemen om te gaan, zonder afhankelijk te zijn van familieleden, vrienden of maatschappelijk werkers. De uitdaging is zo groot dat er altijd menselijke hulp moet kunnen ingeroepen worden. ATD Vierde Wereld wil de immense voordelen van digitale technologieën niet in twijfel trekken, maar volgt de lijn van het evenwicht: nee tegen 100% digitaal, nee tegen 100% papier, ja tegen 100% toegankelijkheid.

In 2020 organiseerden we in Vlaanderen een volksuniversiteit rond de digitale kloof. Ongeveer de helft van de deelnemers gaf aan hun computer en het internet goed te beheersen en er plezier aan te beleven. De andere helft zei er niet mee overweg te kunnen. Zo kwamen we op het idee om een actie op poten te zetten: de digibuddies. Deze actie neemt de vorm aan van "peer-to-peer"-workshops, waarbij mensen in armoede leeftijdsgenoten bijstaan om hen vertrouwen te geven in het gebruik van hun smartphone of computer. De digibuddies delen hun kennis met de deelnemers, terwijl ze in een hechte relatie blijven zonder afhankelijkheid te creëren. Er gingen in 2021 sessies door in Oostende, Willebroek, Brussel, Hasselt en Bossuit.

Julien Sébert

Bronnen: Eigen ervaringen | Barometer van Digitale Inclusie van de Koning Boudewijnstichting (augustus 2020)

'ALS JE EEN ZAADJE PLANT, WORDT DE HOOP HERBOREN'

April 2020. Tatiane Soares geeft met de camera van haar smartphone een virtuele rondleiding aan vrijwillige Mariana Guerra. Tatiane toont haar tuin in de wijk Hill of Angels. Deze wijk is een favela (sloppenwijk) en ligt in Petrópolis, een stad in het zuidoosten van Brazilië met ongeveer 300.000 inwoners. Tatianes tuin staat vol met bomen, planten, bloemen en een grote moestuin.

Tatiane vraagt aan Mariana om zonnebloempitten toe te voegen aan de COVID 19-preventiepakketten voor mensen die op de Hill of Angels wonen. "Op dit moment hebben mensen het nodig om te horen en te zien dat andere mensen aan hen denken," zegt Tatiane. "Daarom stoppen we zonnebloempitten in de kits. Als je een zaadje plant, wordt de hoop herboren. En met hoop kan alles goed komen."

"Vanuit mijn eigen ervaring, kan ik begrijpen..."

Op 16-jarige leeftijd werd Tatiane zwanger en kwam ze op straat terecht. Tatiane benadrukt dat het belangrijk is om extreme armoede te begrijpen vanuit het oogpunt van mensen die het hebben meegemaakt. "Uit eigen ervaring", zegt ze, "kan ik begrijpen waarom mensen op straat leven. Ik weet waarom ze in nood zijn en waarom ze handelen zoals ze doen. We moeten ons meer baseren op wat mensen in armoede zelf weten."

Met de hulp van haar schoonmoeder slaagde Tatiane te verhuizen naar haar huidige huis. Het was nu aan Tatiane om uit te zoeken hoe haar familie kon overleven. Ze verknipte oude kleren om luiers voor haar kinderen te maken. Op marktdagen verzamelde ze samen met haar burens onverkochte goederen. Zij aan zij werken bracht deze vrouwen dicht bij elkaar. Ze leerden hoe ze bij elkaar konden blijven en konden overleven. "Ik schaam me niet voor mijn leven of wat ik heb meegemaakt. Ik heb mijn kinderen zo goed mogelijk beschermd tegen de honger. Maar op een gegeven moment zei ik tegen mezelf: "Ik heb er genoeg van! Ik wil niet meer leven van restjes!"

"Opeens was ik iemand"

Tatiane raakte bevriend met mensen van ATD Vierde Wereld. Toen ze meer over ATD te weten kwam, werd ze herinnerd aan haar eigen strijd.

"Er zijn dingen die je nooit vergeet," legt ze uit. "ATD leren kennen heeft een enorme impact gehad op mijn leven. Mariana bracht iemand van de internationale leiding bij mij thuis."

Dat heeft echt indruk op me gemaakt. Plotseling was ik iemand!" Vanaf dat moment kreeg Tatianes betrokkenheid een nieuwe impuls. Ze begon bijeenkomsten te organiseren voor vrouwen van de Hill of Angels. Door deze ontmoetingen begon elke vrouw te zien dat er anderen waren met vergelijkbare levenservaringen. Toen ze zagen hoe ver ze waren gekomen en wat ze hadden meegemaakt, werden deze vrouwen trots op zichzelf.

"We moeten alles doen wat we kunnen om een verschil te maken"

Tatianes zorg voor anderen gaat niet alleen over mensen. "Anderen" zijn voor haar alle levende wezens en de hele planeet. Tatiana beschrijft de pandemie niet als apocalyptisch: "Ze zeggen dat de pandemie veel mensen heeft gedood, dat dit het einde van de wereld is," zegt ze. "Maar als we erover nadenken, kunnen we uit dit alles een les leren. We moeten dringend nadenken over wat er echt toe doet en wat de wereld nodig heeft. We moeten alles doen wat in onze macht ligt om een verschil te maken."

Vertaling en herwerking: Evelien Lambrecht

Dit artikel is een herwerking van de oorspronkelijke tekst op de internationale website: <https://www.atd-fourthworld>.

SPANNENDE REIS, BESTEMMING NOG NIET BEREIKT

Het elfde rapport van het Steunpunt

Het was een indrukwekkende onderneming: samen met meer dan 60 organisaties, actief in de strijd tegen armoede, het twejaarlijkse rapport voorbereiden van het Steunpunt tot Bestrijding van Armoede, Bestaansonzekerheid en Sociale uitsluiting. Meer dan honderd pagina's, met daarbovenop 284 eindnoten met verwijzingen naar rapporten en studies. Op 20 december 2021 is het rapport tijdens een persconferentie voorgesteld, in aanwezigheid van federaal minister Lalieux (onder meer van Armoedebestrijding) en de kabinetchef van Vlaams minister Beke. Solidariteit en armoede, dat was dit keer het thema, met daarin drie grote delen: wat betekent solidariteit, hoe hangen werk en solidariteit samen, en wat is de relatie tussen solidariteit en fiscaliteit. Elk van die onderdelen uiteraard bekeken door een armoedebril.

ATD heeft intensief aan het rapport meegewerkt, meer dan 20 leden zijn actief betrokken geweest bij het rapport. Anders dan bij alle vorige rapporten, moest op een enkele keer na alles dit keer op afstand en digitaal worden georganiseerd: geen levendige discussies rond de tafel, wel kleine video-beelden in een groter computerscherm en voor sommigen zelfs op een telefoonscherm. Vermoeiend en moeizaam, maar onze leden hebben dat met veel courage doorstaan.

Vlees aan de botten

Maandelijks stond een volgende thema op de agenda. Van het steunpunt ontvingen we informatie over dat thema. Als eerste stap bespraken medestanders en medewerkers van ATD hoe we dat thema best konden aanpakken en concreet maken voor leden. Vervolgens organiseerden we een zoomdag met alle ATD deelnemers, soms gezamenlijk, soms per taalgroep. Daar lag de nadruk op de vraag hoe ATD-leden de vaak ingewikkelde thema's aan den lijve ondervinden. Voor meer technische onderwerpen, zoals fiscaliteit, zochten we bij experts uitleg. Van die zoomdagen kwam een verslag dat we als voorbereiding hanteerden voor de maandelijkse steunpunt-dag: de bespreking met het steunpunt van het maandthema. Een lange zoom-dag met tussen 40 en 50 deelnemers met een introductie van het thema, de ruime kans voor alle organisaties om opmerkingen te maken, suggesties te doen, en te zorgen dat de abstracte onderwerpen genoeg vlees aan de botten kregen in de vorm van concrete ervaringen.

De inzet was groot, de voldoening ook toen het rapport uiteindelijk zijn eindpunt naderde. Dat mensen in armoede op een zo intensieve manier betrokken worden bij de totstandkoming van het rapport, dat is een grote verdienste. Dat het rapport daarmee een grotere legitimiteit heeft, is zeker. Tegelijk blijft het moeilijk omgaan met een ingewikkeld rapport. Naarmate het rapport vaste vorm kreeg, werd het minder vanzelfsprekend om er met de concrete ervaringen van mensen nog veel inbreng in te hebben.

Een mooie stimulans

Bij de afronding van het rapport heeft het steunpunt interviews gehouden met de deelnemers. Daaruit bleek hun grote voldoening, ze kregen waardering voor hun werk. Tegelijk hebben ze ook aangegeven dat het mooi zou zijn dat er behalve het doorwrochte rapport ook nog andere uitkomsten zouden zijn. Er blijkt een korte versie van het rapport aan te komen, met daarin de belangrijkste resultaten. Zelfs voor beleidsmakers is een dik rapport geen zegen. En wat meer nadruk in elk rapport op die punten die in de afgelopen jaren op basis van vorige rapporten in het beleid zijn gerealiseerd, ook dat zou een mooie stimulans kunnen zijn om straks weer aan het volgende traject te beginnen.

Alle deelnemers aan het rapport denken aan een bestemming waar armoede is verdwenen. Daar zijn we nog lang niet. Ondertussen houden we ons vast aan de gedachte dat niet alleen de bestemming belangrijk is, maar zeker ook de reis ernaartoe. Voor die reis hoefden we dit keer de deur niet uit, maar ze was toch inspannend en spannend.

Fons Maes

Meer over het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting en het rapport 'Solidariteit en armoede' vind je op onze website: www.atd-vierdewereld.be

‘EEN RECHTVAARDIGE KLIMAATTRANSITIE IS MOGELIJK’

In gesprek met Herman Van Breen

“De link tussen klimaat en armoede kreeg lange tijd weinig aandacht binnen de teams van ATD Vierde Wereld. Een aantal crisissituaties hebben dit veranderd, ik denk bijvoorbeeld aan de orkaan Katrina in New Orleans in 2005. Dit was de eerste grote klimaatcrisis waarbij we heel duidelijk merkten dat de armsten buitenspel werden gezet, zowel bij de evacuatie als de heropbouw. Ook in België wordt de link tussen klimaatverandering en armoede veel duidelijker: de overstromingen in Verviers deze zomer hebben ook vooral de armste wijken getroffen.”

Herman Van Breen is vrijwilliger en maakt sinds 2 jaar deel uit van het secretariaat internationale relaties van de internationale beweging ATD Vierde Wereld. Samen met een collega coördineert hij de vertegenwoordiging van ATD Vierde Wereld bij internationale instellingen zoals de VN, Unesco en de Europese Unie. Ik sprak met Herman over zijn deelname aan de laatste klimaatconferentie in Glasgow (COP26, zie kader).

Winnaars en verliezers?

De weg naar een rechtvaardige klimaattransitie zal niet over rozen gaan, erkent Herman: “Armoedebestrijding en mensenrechten werden lange tijd genegeerd op de klimaattoppen. Ik herinner me de klimaattop in Madrid van 3 jaar geleden. Ik nam deel aan een bijeenkomst met als thema “leave no one behind” (laat niemand achter). Het bleek te gaan over de reconversie van arbeiders in de mijnbouw en metaalnijverheid. Er werd met geen woord gerept over mensen die het verst van de arbeidsmarkt staan en buiten het reguliere arbeidscircuit vallen.”

Tijdens de klimaatop in Glasgow stond armoedebestrijding iets meer op de agenda. Maar de algemene tendens blijft verontrustend: “Ik hoorde sommige mensen zeggen dat er bij elke transitie winnaars en verliezers zijn. Er werd geopperd dat we mensen er vooral van moeten overtuigen dat het wel in orde komt, om zo een revolutie te vermijden. Een soort van stervensbegeleiding dus. Ronduit hallucinant.”

Mensen in armoede vanaf het begin betrekken bij de klimaattransitie is de enige manier om de transitie te doen slagen,

benadrukt Herman: “We moeten er ons bewust van zijn dat elke actie impact heeft op het geheel. Je kan een parallel trekken met de discussie rond de coronavaccins: we vaccineren iedereen in het westen, hoewel we ondertussen weten dat door geen vaccins ter beschikking te stellen aan het Zuiden, daar nieuwe varianten gaan opduiken die zich opnieuw gaan verspreiden. Dat getuigt van een gebrek aan inzicht op lange termijn. We zijn niet veilig zolang de anderen niet veilig zijn. Met klimaat is het eigenlijk hetzelfde: een keten is maar zo sterk als zijn zwakste schakel.”

Menselijke oplossingen

De stem van mensen in armoede aan bod laten komen is niet gemakkelijk op een klimaatop: “We moeten ervoor zorgen dat de grote industrieën niet alleen de klimaattransitie gaan bepalen. Het is voor een groot stuk hun schuld dat we nu voor deze gigantische uitdaging staan. Zij hebben de klimaatverandering decennia genegeerd en afgewacht tot het water ons aan de lippen staat om technologische oplossingen voor te stellen waar zij geld aan kunnen verdienen. Terwijl we het probleem al veel eerder, duurzamer hadden kunnen aanpakken, samen mét mensen. Een voorbeeld: men is druk bezig met het zoeken naar technologische oplossingen voor droogte. Terwijl de lokale bevolking overal ter wereld daar heel veel kennis over heeft.”

Volgens Herman begint alles bij respect: “Mensen in armoede worden al generaties lang op dezelfde manier behandeld als de aarde: ze worden geëxploiteerd, beschadigd, vernietigd. Het recht van de sterkste primeert, terwijl wij in tegenstelling tot dieren ook de zwaksten als volwaardig willen behandelen.”

Ook onder het mom van respect voor de aarde en goede bedoelingen worden mensen in armoede uitgesloten, getuigt Herman: “In het zuiden gebeurt dit heel vaak. Maar we zien dit ook hier. In Frankrijk bijvoorbeeld werden woonwaggebewoners na vele jaren van hun terrein weggejaagd, zonder hen een alternatief aan te bieden, om een groenzone maken. Gelukkig hebben we dit kunnen tegenhouden. Maar waar is het respect voor mensen in armoede, voor hun ervaringen en hun kennis?”

WE CAN DO THIS

NOW.

▲ Herman Van Breen (rechts) en een collega tijdens de recente klimaatop in Glasgow

Good practices

De kennis van mensen in armoede kan nochtans een belangrijke rol spelen in de transitie: "Mensen die op een vuilnisbelt leven bijvoorbeeld hebben een heel grote kennis van omgang met materialen. Toen we in Nederland woonden, kenden we een militant, Mijnheer Tamerus, die in Den Haag heel veel aan recuperatie deed. Dat stelde ons in staat om op de vakantieboerderij 't Zwervel in Wijhe heel wat herstellingen te doen. Daar waren we samen trots op. Maar de diensten noemden zijn huis een stort. Nu spreken we over circulariteit en zou zijn huis een repair café zijn. Hoe kunnen we de expertise van mensen in armoede waarderen en samenbrengen? Hoe kunnen we hun *good practices* naar boven laten komen en eruit leren? Dat was de belangrijkste vraag die we stelden op de klimaatop. "

De kloof overbruggen

ATD Vierde Wereld trok met een duidelijke boodschap naar de top: "Heel de klimaatpolitiek moet erop gericht zijn om de aarde te beschermen én tegelijkertijd de kloof tussen rijk en arm te dichten. Er wordt veel gesproken over compensatie. Landen die weinig uitstoten compenseren voor wat rijkere landen teveel uitstoten. Hier zitten enorme financiële bedragen aan verbonden. Maar waar komt dat geld terecht? Welk effect heeft dit op mensen in armoede? Wordt hierdoor de kloof tussen arm en rijk nog vergroot?"

Volgens Herman is een ander subsidiebeleid een van de middelen om een rechtvaardige klimaattransitie mogelijk te maken: "Subsidies voor zonnepanelen, voor het isoleren van een huis... bij wie komen de maatregelen terecht? Worden zo niet degenen die de grootste CO₂- uitstoot hebben het meest beloofd om er iets aan te doen? We moeten die logica omkeren. We pleiten ervoor om de ecologische voetafdruk en het effect van de maatregelen tegen de klimaatopwarming te meten per maatschappelijke groep in de samenleving en hierop een rechtvaardige transitie te baseren."

Pessimisme is een luxe van de rijken

Herman klinkt verontwaardigd als ik hem vraag of hij de toekomst positief inziet: "'Er is niets meer aan te doen', dat is een idee die mensen in armoede zich niet kunnen permitteren. Het enige wat we kunnen doen is er ons serieus voor engageren. Er zijn veel mensen die aan de weg blijven timmeren en steeds meer mensen zien ook de menselijke impact en inbreng, niet alleen de technische kant van de zaak. Het bewustzijn gaat traag, dat maakt me heel bezorgd, maar doemdenken heeft geen zin. Waar een wil is, is een weg, als we die samen nemen. Denk maar aan Luxemburg, dat door alle openbaar vervoer gratis te maken een hele stap vooruit zette op vlak van mobiliteit, klimaat, milieu én armoedebestrijding."

▲ De ravage na orkaan Katrina in New Orleans was enorm

In België werd ATD Vierde Wereld ondertussen uitgenodigd door federaal minister Zakia Khattabi als partner bij de organisatie van een conferentie rond rechtvaardige klimaattransitie. Herman ziet dit als een grote kans: "Khattabi geeft aan dat ze samen met mensen in armoede wil nadenken over de klimaattransitie. Dat heel de transitie niet op de kap van mensen in armoede mag gebeuren. Ik hoop dat dit een voorbeeld kan zijn voor Vlaanderen én andere landen. Want het zijn de landen die de doelstellingen die internationaal werden afgesproken nu in concreet beleid moeten omzetten."

De politiek staat nog voor moeilijke keuzes, besluit Herman: "Er zal veel moed, creativiteit en participatie nodig zijn om een rechtvaardige transitie tot stand te brengen. Maar het kan, ook met de expertise en inspraak van mensen in armoede, zoals al gebeurde in het verslag **'Duurzaamheid en armoede'**, van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting."

Interview: Evelien Lambrecht

COP26? Sinds 1995 komen verschillende landen jaarlijks samen in het kader van het klimaatverdrag dat in 1992 onder de Verenigde Naties werd afgesloten. De klimaatconferentie van Glasgow was de 26ste vergadering van de Conference of the Parties.

Een korte video-voorstelling van de standpuntennota van ATD Vierde Wereld internationaal voor de klimaatop van Glasgow vind je op youtube (in het Engels, ondertiteld in Frans): <https://www.youtube.com/watch?v=dpRlZ0tjMcQ>

PROEFTUINEN VOOR WERK

Zones zonder langdurige werkloosheid

In Frankrijk loopt – op initiatief van ATD Vierde Wereld - al sinds 2016 een ambitieus experiment: in 50 proeftuinen, op lokaal niveau, een einde maken aan langdurige werkloosheid. Het concept waait nu over naar ons, waar het federaal regeerakkoord ruimte voorziet voor soortgelijke experimenten. In Wallonië en Brussel is men al volop bezig met de voorbereiding. Ook SAAMO (Samenlevingsopbouw Vlaanderen) steekt de handen uit de mouwen met – onder andere - een pilootproject in Willebroek.

Het concept berust op drie principes:

- weg met het etiket 'niet inzetbaar': elke persoon op actieve leeftijd die dat wenst kan een productieve bijdrage leveren aan de samenleving, ook al is die soms beperkt;
- er is voldoende werk voor iedereen: er zijn nog talloze niet-gevulde (sociale) behoeften;
- er zijn in een rijk land voldoende middelen om voor dit werk te betalen. Vergeet niet dat werkloosheid aan de samenleving al veel geld kost (aan uitkeringen en sociale bijdragen en mislopen belastingen). Dat geld kan beter besteed worden aan het subsidiëren van werk.

Het klinkt mooi, maar de overheid twijfelt: is het ook echt haalbaar? De Brusselse bemiddelingsdienst Actiris liet het idee daarom grondig bestuderen. Niet alleen de kosten

en baten voor de overheid werden becijferd, maar ook die voor andere belangrijke stakeholders zoals de sociale ondernemingen zelf, de doelgroepwerknemers, de klanten en de rest van de samenleving.

Typisch voor sociale ondernemingen is bijvoorbeeld dat ze activiteiten ontwikkelen die voor commerciële bedrijven minder aantrekkelijk zijn: de maatschappelijke waarde ervan wordt immers op de vrije markt onvoldoende vergoed door de marktprijs. Het voorbeeld van kringloopactiviteiten kan dit het best illustreren: dankzij hergebruik wordt de afvalberg vermindert, wat kosten bespaart van ophaling en verwerking, de CO₂-uitstoot vermindert, en ook nog goedkopere consumptie oplevert voor huishoudens met lage inkomens. In een sociale kosten-batenanalyse worden deze baten ook in geld uitgedrukt. Zelfs indien een kringloopbedrijf enkel kan overleven met overheidssubsidies, is het vanuit maatschappelijk oogpunt best winstgevend.

In het vooronderzoek is bovendien rekening gehouden met (negatieve en positieve) effecten op langere termijn. In gebieden waar honderden gezinnen tegelijk hun inkomen zien verhogen wordt natuurlijk meer geconsumeerd; bovendien kopen sociale ondernemingen ook allerlei intermediaire goederen en diensten. Die uitgaven creëren bijkomende banen in andere bedrijven, en zo ontstaat een positieve spiraal. Voorts zien we na enkele jaren ook dat doelgroepwerknemers door hun sociale tewerkstelling hun vaardigheden aanscherpen zodat sommigen elders zonder subsidie inzetbaar worden. Elke doorstromende doelgroepwerknemer maakt plaats voor een nieuwe werkzoekende, zonder bijkomende kosten. Slotsom: zones zonder langdurige werkloosheid zijn een relatief dure, maar maatschappelijk zeer rendabele investering. Na een paar jaren begint de overheid haar subsidie al meer dan volledig terug te verdienen. De balans voor de samenleving als geheel kan zelfs vanaf het startjaar positief zijn. Tegen het tiende werkjaar brengt de investering aan de gemeenschap jaarlijks zowat driemaal zoveel op als ze kost. Ons land zou helaas België niet heten als er niet allerlei compromissen op tafel liggen waardoor het oorspronkelijke doel al op de helling komt te staan. Laat het duidelijk zijn: bovenal wil ATD met dit model het recht op arbeid voor elke persoon realiseren – ook voor wie heel ver van de wereld van het werk af staat. Laat alle actoren in de omgeving samen het engagement aangaan om daarvoor 'tot de finish' te gaan. Het aangeboden werk moet ook kwaliteitsvol zijn: duurzaam, vrij gekozen, degelijk verloond en beschermd, op maat van elke werknemer. Laat ons hopen dat onze beleidsmakers voldoende visie en vertrouwen aan de dag leggen om deze utopie te helpen slagen.

Ides Nicaise
Voorzitter ATD Vierde Wereld Vlaanderen

KALENDER

VOLKSUNIVERSITEIT

Zaterdag 30 april in Gent

Bedankt

Bedankt aan al onze vrijwilligers! Jullie zijn helden!

Wil je ook graag vrijwilliger worden bij ATD Vierde Wereld?
Stuur ons een mailtje via contact@atd-vierdewereld.be

Je kan ons ook op andere manieren steunen.

We verkopen prachtige beelden die kunstenaar Hugo Vereeck ons schonk. Of gebruik onze mooie wenskaarten die geschikt zijn voor verschillende gelegenheden. Meer info op onze website.

